

Volba a formulace teoreticko- metodologických východisek

2.10.2014

Hl. zásady sociálních věd:

- Pokoušejí se vysvětlit, co se děje (nikoli co by se mělo stát), tzv. pozitivistická tradice.
- Hledají pravidelnosti v sociálním životě.
- Sociální vědci vysvětlují jednání souboru lidí (nikoli jednotlivců).
- Realita je převedena do roviny proměnných.
 - Redukce počtu pozorovaných proměnných
 - Redukce počtu analyzovaných vztahů mezi nimi
 - Redukce populace na vzorek
 - Redukce časového kontinua

Použité zdroje:

Babbie, E., © 2010,2007,

Disman, M.,2008.

***Otázka z četby
(Babbie)***

V čem spočívá rozdíl vědecké perspektivy a perspektivy tzv. „běžného všedního poznávání“?

Na začátku výzkumu se musíme rozhodnout:

- Co chceme zjistit – jaký bude účel a co bude cíl výzkumu?
- Musíme se rozhodnout jaké a kolik proměnných nás bude zajímat?
- Jak budeme data získávat?
- Jak budeme data analyzovat?

Cíle výzkumu

- 1. Explorace – průzkum**
počáteční, hrubé porozumění nějakému jevu
- 2. Deskripce – popis**
přesné měření a popis vlastností populace nebo jevu. Co, jak, kolik?
- 3. Explanace – vysvětlení**
odhalení a popis vztahů mezi různými aspekty sledovaného jevu > Proč?

Jednotky analýzy

- Individuální osoby
- Skupiny (domácnost)
- Formální organizace (firmy, úřady)
- Lidské výtvořy
 - materiální (dokumenty, knihy, obrazy)
 - sociální interakce (předváděcí akce,...)

Výzkumný projekt

upřesnění, co chci zjistit a určení nejlepší cesty,
jak to zjistit

- cíle výzkumu
- jednotky analýzy
- témata výzkumu (podmínky, orientace, jednání)
- časová dimenze
- motivace výzkumu

Návrh výzkumného projektu

(Research proposal)

9. 10. 2014

Výzkumný projekt by měl obsahovat:

- **Problém nebo předmět výzkumu**

Co přesně chci studovat (zkoumat)?

K čemu to poslouží?

Má navrhovaný výzkum praktické využití?

- **Přehled literatury**

Co ostatní zjistili o problému?

Jaké existují teorie k tématu a co říkají?

Jaký výzkum byl doposud realizován?

Jsou výsledky konzistentní, nebo se závěry studií liší?

- **Předmět výzkumu**

Přesnější specifikace problému:

výzkumná otázka

Předmět popište obecně v teoretických pojmech i specificky v konkrétních termínech –konceptualizace.

- **Nástroje měření**
 - Co jsou klíčové proměnné výzkumu?
 - Jak je budete definovat a měřit?
 - Budou vaše definice a techniky měření převzaté z dřívějších výzkumů, nebo vyvinete vlastní koncepty a nástroje?
 - Nástroj (např. dotazník) je dobré dát do přílohy.

- **Metoda sběru dat**

Jak budete sbírat data?

Bude použit survey (průzkum) nebo experiment či jiná výzkumná metoda?

Realizujete nový výzkum, nebo použijete sekundární analýzu již existujících dat?

Pokud má výzkum dopad na zkoumané osoby, jak zajistíte, že nebudou výzkumem ohroženy či poškozeny? Etika výzkumu.

Výzkumné náměty

- Mají ženy nižší příjem než muži?
- Proč mají ženy nižší příjem než muži?
- Vliv neformálních skupin na produktivitu práce
- Prostorové rozdíly míry nezaměstnanosti.
- Obliba pravicových stran u prvovoličů.

Co je to proměnná?

Proměnná je znak, který je jednak symbolickým vyjádřením vlastnosti a jednak svými hodnotami vyjadřuje vlastnosti a vztahy mezi hodnotami

- Proměnná je empiricky identifikovatelná dimenze pojmu nebo měřitelný pojem , který nabývá dvou nebo více hodnot pro různé jednotky nebo pro různá období
- Musí splňovat tyto podmínky
 - 1) diskriminabilita (rozlišitelnost) – musí nabývat alespoň 2 hodnot
 - 2) úplnost – ke každému stavu vlastnosti existuje hodnota znaku
 - 3) jednoznačnost – dvě různé hodnoty nemohou odpovídat jednomu stavu vlastnosti

Typy proměnných

- **Závisle proměnná** je jev, který se výzkumník snaží objasnit, je to to, co bylo něčím zapříčiněno.
- **Nezávisle proměnná** je věc, která vysvětluje (částečně) závisle proměnnou. Je to důvod nebo příčina závisle proměnné.
- **Intervenující proměnná** je současně závislá i nezávislá. Jestli je proměnná závislá nebo nezávislá, určíme z kontextu, který zkoumáme.
- **Kauzální směr**: nezávisle proměnná → intervenující proměnná → závisle proměnná.

Základní typy vztahů mezi 2 proměnnými

- V sociálních vědách pracujeme nejčastěji s komplexními systémy vztahů mezi mnoha proměnnými – ideálně se výzkum zaměří na jeden konkrétní přirozený (tj. navenek relativně uzavřený) systém, aby tuto komplexitu zohlednil

Logika zkreslení při analýze sociálních systémů

4 základní způsoby, jak NEZOHLEDNĚNÁ (tj. NEPOZOROVANÁ NEBO NEMĚŘITELNÁ) třetí proměnná může ovlivnit přípravu, průběh, výsledek či interpretaci výzkumu

- a) Chybějící střední proměnná
- b) Vnější proměnná
- c) Vývojová sekvence
- d) Dvojitá příčina

A) Chybějící střední proměnná

- Když mezi nezávisle proměnnou X a závisle Y existuje ještě proměnná Z , která nebyla v analýze zahrnuta.
- Jak se to jeví: $X \rightarrow Y$. Jak to je: $X \rightarrow Z \rightarrow Y$.
- Příklad: Ve Švédsku mají ve srovnání s ČR Φ výrazně vyšší vzdělanostní úroveň.
(Interpretace: Jsou Češi méně inteligentní?)
- *Navrhněte kvalifikovanější vysvětlení než která se nabízí z laického pohledu!*

B) Vnější proměnná

- Zkreslení, které vzniká tehdy, když třetí neanalyzovaná proměnná ovlivňuje nějak obě proměnné, které studujeme.
- Jak se to jeví: $X \rightarrow Y$. Jak to je: $X \leftarrow Z \rightarrow Y$.
- Příklad: Tam, kde je víc čápů, se také rodí více dětí (interpretace: čápi nosí děti?).
- *Vysvětlení?*

C) Vývojová sekvence

- Je to zkreslení, způsobené faktem, že proměnná X , která ovlivňuje Y , je určována předcházející, ale nepozorovanou proměnnou Z .
- Jak se to jeví: $X \rightarrow Y$. Jak to je: $Z \rightarrow X \rightarrow Y$.
- Příklad: vede počítačové hráčství k větší agresivitě?
(Interpretace: virtuální násilí vede k tomu skutečnému?)

- Vysvětlení: Mladí hráči počítačových her často vyrůstají v nefunkčních rodinách nebo v jiných podmínkách, které jsou primární příčinou jejich frustrace vybíjené na počítačích a pak i na lidech.

D) Dvojitá příčina

- Dvojitá příčina znamená, že závisle proměnná Y má dvě příčiny, ale jenom jedna z nich byla zahrnuta do výzkumu.
- Jak se to jeví: $X \rightarrow Y$. Jak to je: $X \rightarrow Y \leftarrow Z$.
- Příklad: Volby mají vyšší účast tehdy, pokud je špatné počasí. (Interpretace: lidé nejezdou o víkendu na výlet, ale jdou k urnám.)
- ALE: volby mají vyšší účast také proto, že jsou voliči velmi nespokojeni se stávající politickou situací nebo na ně zapůsobila účinná kampaň atd.